

УДК 355.457:355.23(73)

Тетяна ТРОНЬ,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ ФАХІВЦІВ
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ІДЕЙ ДОСВІДУ
СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ**

У статті актуалізується питання вивчення освітніх стратегій та методів позитивного досвіду США з підготовки фахівців у сфері охорони кордону з метою впровадження ідей в освітній простір України. Обґрунтовано необхідність у пошуках нових та передових шляхів, способів та методів здійснення професійної підготовки молодших фахівців ДПСУ. Спираючись на досвід професійної підготовки США, було розроблено низку рекомендацій щодо удосконалення професійної підготовки молодших фахівців ДПСУ. У статті охарактеризовано методи підготовки майбутніх агентів Прикордонного патруля США, виявлено особливості, які можуть бути впроваджені в процес підготовки молодшого персоналу ДПСУ.

Ключові слова: рекомендації, професійна підготовка, молодші фахівці, позитивний досвід, охорона кордону.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Плідна багаторічна співпраця України у галузі охорони кордону з багатьма іншими країнами євроатлантичного простору внесла позитивні зміни щодо

формування навичок професійної підготовки прикордонників України. У свою чергу, це значно підвищило результативність підготовки і наблизило комплексну систему професійної підготовки фахівців охорони кордону України до прогресивних світових норм та стандартів. У зв'язку зі змінами у концепції охорони державного кордону та в умовах європейської інтеграції нашої держави, професійні функції співробітників правоохоронних структур значно ускладнилися та водночас розширилися. Це стало причиною підвищення рівня вимог щодо професійної підготовки фахівців Державної прикордонної служби України (далі ДПСУ).

Особливого значення набуває вивчення сучасного досвіду професійної підготовки фахівців Прикордонного патруля США (далі ПП), що дає можливість вдосконалювати вітчизняну систему підготовки персоналу ДПСУ. Для української правоохоронної системи важливим є вивчення позитивних ідей американського досвіду, оскільки йому притаманні впровадження інноваційних світових тенденцій, втілення історико-культурних традицій тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які спирається автор. Проблема підготовки персоналу до професійної діяльності постійно привертає увагу науковців. Окремі аспекти професійного навчання персоналу правоохоронних органів зарубіжних країн були предметом досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі філософії, права, соціології, освіти і психології. Особливе значення для вивчення проблеми професійної підготовки фахівців у галузі охорони кордону у межах порівняльно-педагогічного дослідження мають праці вітчизняних науковців-компаративістів, які досліджували особливості професійної підготовки прикордонників у провідних країнах Європи: А. Балендр [1]; В. Беркій [2], О. Кіреєв [3], Н. Ринденко [4]; І. Блощинський [5]; О. Діденко [6]; О. Даниленко [7]. Разом з тим, результати аналізу наукових праць, у яких розглядаються питання підготовки фахівців прикордонних відомств закордоном свідчать про те, що досвід Прикордонного патруля США у цій галузі ще недостатньо досліджений як у теоретичному, так і у практичному аспектах.

Ураховуючи нагальність проблеми й недостатній рівень її вивчення, **метою статті** визначено узагальнення дослідних матеріалів та оприлюднення методичних рекомендацій щодо впровадження найкращих ідей позитивного американського досвіду підготовки фахівців у сфері охорони кордону США до професійної підготовки молодших фахівців ДПСУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. У нашому дослідженні були використані: структурно-функціонального метод; прогностичний метод, прогностичний метод та метод компаративного аналізу. Результати компаративного аналізу особливостей та структуру професійної підготовки майбутніх фахівців охорони кордону США та фахівців ДПСУ дозволили продемонструвати, що на сьогоднішній день можна простежити певну аналогічність та розбіжність теоретичних і методичних засад, провідних підходів щодо професійної підготовки обох країн. Предметом порівняльного аналізу слугували такі компоненти: організація, стандарти й структура професійної підготовки фахівців прикордонних відомств; головні аспекти розроблення навчальних програм; зміст навчальних програм; форми, методи й засоби комплексної професійної підготовки та її окремих аспектів.

Разом з тим, у світлі викликів сучасності, залишається невирішеною низка педагогічних проблем і мають значний вплив на комплексну систему підготовки молодшого фахівців ДПСУ. Беручи до уваги політичний європейський курс нашої держави, з метою уніфікації змісту навчальних програм та планів, визначення цілей, вважаємо за потрібне вивчити програми підготовки фахівців у сфері охорони кордону США, втілити позитивний досвід американських фахівців у програму комплексної професійної підготовки молодшого персоналу ДПСУ.

Як з'ясувалось у ході дослідження, добір форм та методів професійної підготовки фахівців охорони кордону США визначається ідеологією практичного використання набутих вмінь та навичок у професійній діяльності й особистісної орієнтованості навчання. Так, на перший план виходять практичні заняття, які імітують ситуації реального життя та особливостей служби на кордоні, що дає змогу відпрацювати та "програти" такі сценарії у ході навчання. Окрім практичних занять,

курсанти також проходять курс лекцій з теоретичних дисциплін. Для відпрацювання сценаріїв реального життя запрошуються актори, які виконують різні ролі (нелегали, правопорушники, контрабандисти).

Підготовка молодших фахівців ДПСУ безперечно матиме позитивний вплив у разі впровадження ідей щодо комунікативної підготовки (іспанська мова) фахівців у сфері охорони США. З-поміж методів навчання фахової іспанської мови пріоритетним є метод TBL (task-based learning) – метод на основі завдань. З-поміж методів навчання фахової іспанської мови є метод TBL (task-based learning) – метод на основі завдань. Цей метод навчання іноземних мов був винайдений приблизно у 80-х роках ХХ століття. З цього часу він став дуже популярним. Головна мета цього методу полягає в комунікативних завданнях – зосередження на виконанні завдання, а не на вивченні та відпрацюванні правил граматики або лексики. Мета такого заняття – виконати завдання, використовуючи відповідну мову для ефективного обміну ідеями, а не вивчити певну структуру. Звичайно, для того, щоб успішно виконати завдання, курсанти повинні правильно використовувати мову і обмінюватись своїми ідеями. Таким чином, мова стає інструментом комунікації, націленим на те, щоб допомогти курсантам успішно виконати поставлене завдання [8]. Метод фокусується на вивченні іноземної мови шляхом використання мови безпосередньо в спілкуванні. Серед вправ, які описують цей метод, можна виділити такі:

мозковий шторм (brain storm) – розвиває та вдосконалює навички вирішення складних завдань на основі аналізу обставин;

обмін думками (think-pair-share) – розвиває та вдосконалює навички висловлювання думок;

парні інтерв'ю (pair-interviews) – розвиває та вдосконалює навички спілкування з різними людьми;

гра за ролями (role-play) – розвиває та вдосконалює навички ситуативного спілкування [9].

Спираючись на теорію Джейн Уїлліс, слід зауважити, що комунікативне завдання має три етапи:

початковий етап (Pre-task);

етап самого завдання (Task cycle), який має три компоненти: робота над завданням (Task), планування (Planning) та повідомлення про результати роботи (Report);

етап лексичного контролю (Language focus), який складається з аналізу використаних мовних засобів (Analysis) та вживання (Practice) [10 с. 322].

На першому етапі відбувається ознайомлення з проблемою або ситуацією, яка має бути вирішена. Курсанти розуміють інструкції до завдання завдяки виділеним словам і фразам, які можуть бути надані інструктором після введення в тему. Другий етап передбачає виконання завдання, працюючи в парах або міні-групах. Варто зауважити, що абсолютна достовірність висловлювань не грає велику роль на даному етапі, оскільки цей етап знімає мовний бар'єр і важливою стає сама комунікація. Проте, завдання мають бути автентичними та відповідати потребами курсантів. Вдалим інструментом для введення в курс проблематики та теми обговорення є фонові знання та попередній досвід курсантів. Також обов'язковим на даному етапі є залучення аудіо-, відео- та наочні приклади. Курсанти самі вирішують, як представити свої висновки групі, а інструктор спостерігає за роботою групи. Цей етап допомагає курсантам сконцентруватися на самому завданні та отримати інструкції. Використовуючи метод TBL, значна увага приділяється на граматичні форми протягом третього етапу. Цей етап включає в себе відображення та аналіз завдання мовних засобів, які використовувались при виконанні завдання. На цьому етапі курсантами проводиться аналіз та обговорення завдання. Вони мають бути зосередженими на правильності висловлювань та відпрацюванні спеціальних фраз та кліше

Отже, можна рекомендувати приділяти більшу увагу комунікативній підготовці молодших фахівців з іноземної мови та використовувати автентичні аудіо- та відеоматеріали для покращення навичок сприйняття мови на слух;

Важливим також є аспект й правової підготовки. Правова підготовка організовується з метою забезпечення виконання правоохоронцями службових обов'язків, їх соціальної захищеності у відповідності

з законами та іншими нормативно-правовими актами, формування правової обізнаності, свідомості і правової культури, формування правомірної поведінки. Змістом правової підготовки є вивчення: законів США, міжнародного права, постанов уряду США, інших загальнодержавних правових актів; наказів та директив МНБ ;розпорядчих документів. Для підвищення рівня правової підготовленості майбутніх агентів ПП до здійснення професійної діяльності впроваджуються активні методи навчання. Слід зазначити, що вони сприяють формуванню в майбутнього фахівця вміння налагоджувати прямий та зворотний зв'язок з особами, які перетинають кордон; запобігати конфліктам, що можуть виникнути; висловлювати та відстоювати власні погляди; вести полеміку. До таких активних методів відносимо ділові ігри та спілкування. Ділові ігри відбуваються за сценарієм, коли майбутні агенти ПП грають ролі затриманих осіб або ж тих, які мали намір перетнути кордон легально та нелегально та ролі агентів ПП для правового вирішення ситуацій. Згідно з навчальним планом в Академії практикують такі форми навчальних занять з правової підготовки: лекційні і практичні заняття. На лекціях подаються основні теоретичні аспекти правової системи США, курс міжнародного права. Закріплення лекційного матеріалу відбувається на практичних заняттях, де курсанти виявляють володіння необхідним обсягом теоретичних знань і навичок самостійного опрацювання навчального матеріалу. Мета практичних занять полягає у виробленні й закріпленні вмінь застосовувати їх на практиці.

Зважаючи на це, можна рекомендувати більше використовувати елементи тренінгової та рольової гри для закріплення практичних навичок та пропонувати майбутнім фахівцям вирішувати завдання проблемного характеру для відпрацювання навичок прийняття ефективних щодо охорони та захисту державного кордону;

Наступним аспектом американської підготовки фахівців у сфері охорони кордону США є залучення сучасних технічних засобів з метою оптимізації навчального процесу: техніка, тренажери-симулятори, які допомагають відшліфувати майстерність професійної підготовки. Для проведення теоретичної підготовки майбутніх фахівців

навчальні класи мають комфортні умови. Викладачі для більш продуктивного викладання використовують чисельне допоміжне обладнання: комп'ютери, проектори, екрани, інтерактивні мультимедійні дошки, обладнання для відеозапису, дошки для написання фломастером, тощо. Для самостійної роботи студенти можуть відвідувати комп'ютерні лабораторії з доступом до мережі Інтернет.

Отже, можна рекомендувати широко використовувати на заняттях сучасні технічні засоби навчання: ноутбуки, мультимедійні проектори, інтерактивні дошки тощо; організовувати підготовку фахівців ДПСУ з використанням технологій за інтенсивною методикою з дотриманням відвідування занять за розкладом.

Ще одним важливим елементом професійної підготовки майбутніх фахівців з охорони кордону США є навички керування транспортним засобом. За програмою базової підготовки в Академії ПП передбачається, що курсанти вже мають первинні навички володіння транспортним засобом, тому в Академії ПП вони лише удосконалюють свої вміння, а також проходять додатковий курс водіння в екстремальних умовах. Складовими професійної надійності водія є його придатність, підготовленість і працездатність. Професійну придатність визначають за станом здоров'я та оцінкою психофізіологічних якостей. Такі якості як воля, зібраність, сміливість, рішучість, кмітливість, швидкість реакції, є вирішальними в аварійній ситуації. Підготовленість водія характеризується рівнем його професійних знань і вмінь, набутих у процесі навчання і професійної діяльності. Достатня підготовленість водія проявляється наявністю широкого діапазону навичок, які забезпечують правильні та своєчасні дії в критичних ситуаціях. Якщо говорити про вдосконалення методів навчання керування транспортним засобом, слід зазначити автотренажери – прилади-симулятори реальної їзди. Цей метод широко використовується не лише для вдосконалення умінь та навичок водіння майбутніх агентів ПП, а й працівників усіх правоохоронних органів США.

Винахід автомобільних тренажерів майже співпадає з винаходом автомобіля. Перший списаний автомобіль став першим автомобільним тренажером. На першому етапі створення автомобільних трена-

жерів основною метою їх застосування було знайомство з розміщенням органів керування, зусиллями, що потрібно прикласти до важелів та педалей автомобіля, порядком роботи з органами керування. Таким чином, здійснювалось здобуття й відпрацювання навичок керування автомобілем в стаціонарних умовах [11].

Окрім методу навчання на тренажері-імітаторі, в Академії ПП під час навчання водіння в екстремальних умовах впроваджено наочний метод навчання – їзда з інструктором. Це фактично вже є другим етапом підготовки. Крім того, інфраструктура та обладнання в Академії дозволяють проводити якісну підготовку фахівців. На території Академії знаходиться спеціальний автодром. Автодром Академії включає в себе майданчики для водіння автомобілів:

- на високих швидкостях;
- в умовах слизької дороги;
- в умовах бездоріжжя.

З огляду на це, вважаємо за доцільне використовувати описані методи для оптимізації практичних вмінь та навичок водіння молодших спеціалістів ДПСУ.

У вогневій підготовці, зазвичай, застосовуються наступні методи навчання: розповідь, лекція, пояснення, показ, тренування (вправа), бесіда, самостійна робота і стрільба. Вибір методів навчання залежить від теми, мети та змісту заняття, ступеня підготовленості військовослужбовців, наявності навчально-матеріальної бази. На кожному занятті можуть застосовуватися декілька методів:

1. Розповідь – це короткий оповідальний виклад навчального матеріалу. Він застосовується при вивченні правових підстав та порядку застосування зброї на бойовій службі, бойових властивостей зброї і деяких питань із матеріальної частини зброї й основ та правил стрільби.

2. Лекція – це розгорнутий науково-теоретичний виклад основних, найбільш складних питань досліджуваної теми. Головне призначення лекції – допомогти тим, хто навчається, у їхній подальшій роботі.

3. Пояснення – це виклад сутності досліджуваних явищ, процесів, дій. Пояснення застосовується при вивченні всіх розділів вогневої

підготовки і, як правило, у сполученні з показом зброї, що вивчається (боєприпасів, приладів тощо) чи дії зі зброєю. При поясненні варто викладати матеріал ясно і чітко, строго формулюючи висновки і визначення.

4. Показ є найбільш доступним методом навчання. При цьому методі ті, кого навчають, наочно бачать, що повинні вивчити чи чому повинні навчитися. Показ зразкових дій зі зброєю може проводитися самим командиром або добре підготовленим помічником. Прийом (дія) спочатку показується в цілому в необхідному темпі, потім – в уповільненому темпі за елементами з коротким поясненням дій і характерних помилок, які можуть виникати при відпрацюванні даного прийому (дії). Важливо, щоб показуваний предмет (прийом, дія) був добре видимий тим, кого навчають.

5. Тренування (вправа) – метод навчання, при якому шляхом багаторазового, цілеспрямованого і свідомого повторення досліджуваних дій у тих, кого навчають, набуваються й удосконалюються необхідні уміння і навички. Тренування (вправи) з вогневої підготовки можуть бути індивідуальні й групові (у складі обслуги, підрозділу). Індивідуальні тренування (вправи) застосовуються для набуття умінь і навичок, необхідних окремому солдату. Вони характеризуються тим, що окремі військовослужбовці під керівництвом командира, чи самостійно за його завданням, виконують ті самі дії (наприклад, тренуються в одноманітності прицілювання і здійсненні пострілу). Тренування (вправи) з вогневої підготовки проводяться, як правило, шляхом виконання нормативів і спеціально розроблених підготовчих вправ. При цьому умови виконання нормативів і підготовчих вправ, по мірі набуття умінь і навичок, повинні ускладнюватися.

6. Бесіда – це такий метод навчання, при якому командир запитує тих, кого навчають, вимагаючи відповідей на поставлені питання. Допускається також, щоб ті, кого навчають, задавали питання керівнику, якщо характер питань не порушує змісту і плану бесіди. Бесіда застосовується на заняттях з усіх розділів вогневої підготовки, особливо з основ і правил стрільби. Бесіда повинна викликати активність усіх військовослужбовців. Під час постановки питання варто звертатися

до всієї аудиторії: спочатку порушити проблему, дати необхідний час на обмірковування і тільки після цього приступити до опитування. При цьому не можна допускати проведення бесіди тільки з найбільш активними, потрібно залучати до бесіди і тих, хто активності не проявляє.

7. Самостійна робота – це метод, завдяки якому навчають без особистої участі командирів, закріплюють раніше набуті знання, уміння і навички чи оволодівають новими, використовуючи поради, інструкції, плакати, схеми, макети, навчальну зброю тощо [12 с. 105].

На території Академії ПП знаходяться сучасні тири для виконання бойових стрільб, які також включають в себе навчальні класи, склади з озброєнням, боеприпасами та обмундирування. Стрілецькі тири дозволяють виконувати бойові стрільби в різних умовах, проводити тактичне навчання та тренувати студентів з застосуванням особливих сценаріїв. Стрільба проводиться з усіх видів озброєння, що застосовується у правоохоронних органах США.

Отже, можемо рекомендувати залучити описані методи до вогневої підготовки молодших фахівців ДПСУ.

Висновки. Система підготовки майбутніх фахівців охорони кордону США та України у цілому базується на загальноприйнятих ідеях гуманізації освітнього процесу та особистісно орієнтованого навчання. Вважаємо, що окремі елементи системи професійної підготовки фахівців у сфері охорони кордону США такі як: вогнева, комунікативна, правова, керування транспортним засобом та комплексна підготовка могли б стати прикладом для наслідування для прикордонних навчальних закладів України.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження, звісно, не вичерпує усіх аспектів досліджуваного питання. До перспективних напрямів подальших наукових пошуків, вважаємо за доцільне віднести такі вивчення досвіду комплексної професійної підготовки майбутніх прикордонників у зарубіжних країнах, зокрема, дослідження особливостей вогневої, фізичної, комунікативної, правової складової.

Список використаної літератури

1. Балендр А. В. Сучасні стандарти підготовки та перепідготовки офіцерів управлінської ланки прикордонної служби Угорщини / А. В. Балендр // Вісник Національного університету оборони України : зб. наук. пр. / [ред. кол. : Л. Я. Івашенко та ін.]. – К. : НУОУ, 2013. – Вип. 5(36). – С. 7–12.
2. Беркій В. Огляд системи професійної підготовки персоналу прикордонних відомств провідних країн світу / В. Беркій // Науковий вісник Державної прикордонної служби. – 2007. – № 1. – С. 30–34.
3. Блощинський І. Г. Сучасний досвід підготовки прикордонників європейських держав за дистанційною формою навчання (на прикладі Державної прикордонної служби Литви) / І. Г. Блощинський // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. Серія : Психолого-педагогічні науки / [голов. ред. Л. М. Романишина]. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2010. – № 56. – С. 9–15.
4. Кіреєв О. Професійна підготовка прикордонників європейського Союзу (на прикладі прикордонної варті республіки Польща) [Електронний ресурс] / О. Кіреєв. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/e-journals/...5/11komvrp.pdf
5. Ринденко Н. М. Сучасні напрями розвитку професійної підготовки персоналу прикордонних відомств у країнах Європейського Союзу / Н. Ринденко // Науковий вісник Чернівецького університету/ наук. ред. Руснак І. С. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. – Вип. 712 : Педагогіка та психологія. – С. 151–159.
6. Діденко О. В. Особливості відбору, підготовки та перепідготовки персоналу прикордонної поліції Республіки Румунія / О. В. Діденко, А. В. Балендр // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. Серія : Педагогічні та психологічні науки / [голов. ред. Є. М. Потапчук]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2012. – № 62. – С. 66–69.
7. Даниленко О. Б. Методичні рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки військовослужбовців за контрактом у навчальних центрах Державної прикордонної служби України / О. Б. Даниленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – № 5 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2010_5/10dobpsu.pdf

8. Жицька С. А. Підготовка курсантів вищих військових навчальних закладів до професійно-комунікативної діяльності за допомогою метода комунікативних завдань / С. А. Жицька // *Advanced education1* (2014). – С. 13–20.

9. Long M. H. (1985). A role for instruction in second language acquisition: Task-based languageteaching. In Hyltenstam, K., & Pienemann, M. (eds.), *Modeling and assessing secondlanguage acquisition* (pp. 77–99). Clevedon : Multilingual Matters.

10. Willis D. *Doing Task-Based Teaching* / D. Willis, J. Willis. – Oxford: Oxford University Press, 2007. – 52 p.

11. Рудковський О. М. Інтегрування системи тренажерів у процес бойової підготовки підрозділів сухопутних військ / О. М. Рудковський // *Військово-технічний збірник*. – 2013. – С. 28–32.

12. Полторак С. Т. *Методика вогневої підготовки* / С. Т. Полторак, О. В. Лавніченко, Ю. М. Черніченко, В. В. Задирака, А. О. Пожидаєв // МНС України, Військовий інститут внутрішніх військ МВС України. – Харків, 2003. – 181 с.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Діденко О. В.

Трoнь Т. В. Методические рекомендации по усовершенствованию профессиональной подготовки младших специалистов Государственной пограничной службы Украины с учетом идей опыта США

В статье актуализируется вопрос изучения образовательных стратегий и методов положительного опыта США по подготовке специалистов в сфере охраны границы с целью внедрения идей в образовательный процесс Украины. Обоснована необходимость в поисках новых и передовых путей, способов, методов осуществления профессиональной подготовки младших специалистов ГПУ. В статье подана характеристика методов подготовки будущих агентов Пограничного патруля США, выделены особенности, какие могут быть включены в процесс подготовки младшего персонала ГПУ.

Ключевые слова: *рекомендации, профессиональная подготовка, младшие специалисты, положительный опыт, охрана границы.*

Tron T. Methodological Recommendations on Vocational Training Improvement of Junior Specialists of the State Border Service of Ukraine in View of the USA Experience Ideas

The article highlights the issues of studying of new educational strategies and methods of the USA positive experience in specialists' vocational training in the field of Border protection. The aim that is stated here is to implement gained ideas into educational system of Ukraine. Furthermore, the article states the necessity in searching of new and modern ways and methods of junior specialists of the State Border Service of Ukraine. Within the framework of the article the range of recommendations are suggested. The recommendations include ideas and ways of vocational training improvement of junior specialists of the State Border Service of Ukraine. Moreover, the article focuses on methods and ways of the USA Border Patrol vocational training experience in the field of Border protection. These might be implemented into the complex system of the Ukrainian vocational training in this field. What is more, the article defines the methods and forms of different aspects of the USA vocational training in the field of Border protection, such as: law training, language skills training, driving, theoretical disciplines training and firearm operations training. The language skills training enables trainees to communicate effectively with those people they will encounter in the field. The US staff provides a Task-Based Language Training program that is focused on critical Border Patrol-specific tasks. Students must be able to understand and employ law enforcement-specific language unique to the Border Patrol Agent's work environment as well as be able to solicit information and use colloquial phrases and idiomatic expressions. The article points out that one of recommendations for junior specialists of the State Border Service of Ukraine is to use TBL method for foreign language skills training. Other recommendations for different disciplines and the training process in general also include using special training equipment as: simulators, computers, contact boards, video and audio materials in order to improve vocational training skills. For law training it can be recommended to play the roles participants of situations that can happen in real life. Thus, the article states that practical exercises are rather useful for gaining true to life experience of aspiring specialists. One more recom-

mendation, as the article shows, is the USA Border patrol positive experience of driving practice. By these are meant recommendations of ideas that can be included into training process of Ukrainian junior specialists. As the final point of recommendations, the article suggests gaining positive practice of firearm of the USA Border patrol training programs. Within their framework specialists are taught profound theoretical course with practical background after it. Forms and methods are also suggested.

It was concluded that curriculum and vocational training programs for junior specialists of the State Border Service of Ukraine should include options and best ideas of the USA Border protection specialists' vocational practice.

Keywords: *recommendations, vocational training, junior specialists, positive experience, border protection.*